

kınlık duyuyor, toplumda mutlaka bir imanın bulunmasını zaruri görüyordu. Bundan dolayı Evrebe reisi Ebû Leylâ İshak b. Muhammed hiçbir güçlüklerle karşılaşmadan kendini imam ilân etti (172/788-89). Bir süre sonra Mekke yakınında Hüseyin b. Ali b. Hasan'ın Abbâsîler'e karşı isyanında öldürülmekten kurtulan ve Mısır yoluyla Mağrib'e kaçan İdrîs b. Abdullah Velîlâ'ya geldiğinde Ebû Leylâ onu himaye etti ve İdrîs'in Hz. Peygamber'in soyundan faziletli bir insan olduğunu söyleyerek bütün Berberî kabilelerini ona biat etmeye çağırdı. Aynı yıl Velîlâ merkez olmak üzere İdrîsîler Devleti kuruldu. Berberîler'in Hâricî olmalarına rağmen Ali evlâdından birini desteklemeleri dinî olmaktan çok siyasî bir mahiyet arz etmektedir. Yöredeki bütün Berberîler I. İdrîs'e biat ederek onun cihad ve İslâmlaştırma faaliyetine katıldılar. Ancak II. İdrîs, babasına iyilik eden Evrebe kabilesi ve kollarına karşı iyi davranmadı. II. İdrîs'in 213'te (828) ölümüyle birlikte Fas onun oğulları arasında birbirleriyle anlaşamayan emirliklere ayrıldı. Evrebe ve diğer Berberî kabileleri 221 (836) yılında bunlarla ilgilerini keserek Fas Sultanı Ali b. Muhammed'e biat ettiler. Bu sultanın on üç yıl süren bir sükhûn devresinden sonra ölümü üzerine (849) yine karışıklıklar ortaya çıktı, Fas rakip zümreler arasında bölündü. Evrebe 251'de (865) Ali b. Muhammed'in yeğeni Ali b. Ömer'e tâbi oldu. Bir ara Nûkûr Emirliği ile de irtibatı olan kabile, Ortaçağ'da Cezayir'de Nikavs ve Bûne bölgelerinde varlığını devam ettirdi. Evrebe kabilesinin daha sonraki yıllarda da tamamen kaybolmayarak varlığını sürdürdüğü görülmektedir. Evrebeliler, Muvahhidler zamanında 559 (1164) yılında isyana teşebbüs ettilerse de 580'de (1184) onlarla birlikte cihad için Endülûs'e hareket ettiler. Bir kısmı burada yerleşip bazı yerlere kendi adlarını verdiler (Cebeliberânis gibi). Kabile daha sonra Merînîler devrinde de ortaya çıkmıştır. Özellikle Endülûs'te cihad konusunu ele alan eserlerde onların hizmetleri anılmaktadır. 707 (1307-1308) yılında isyan eden bazı Evrebe emirlerinin Merînîler'den Sultan Ebû Sâbit'in emriyle öldürüldükleri ve cesetlerinin Merakeş'te teşhir edildiği bilinmektedir.

Günümüzde Evrebe'nin Mezzyete, Leçâye ve Ragive gibi bazı eski kollarının kalıntıları Zerhûn'un kuzeyinde Vâdîverga'da yaşamaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

İbnü'l-Esir, *el-Kâmil*, IV, 107-110; İbn İzârî, *el-Beyânü'l-muğrib*, I, 210; İbn Haldûn, *el-İber*, VI, 146-147; Selâvi, *Kitâbü'l-İstikşâ*, I, 139, 151; Mohamed Talbi, *L'Emirat Aghlabide 184-296/800-909*, Paris 1966, s. 364, 368-369, 672; a.mlf., "Kusayla", *El²* (İng.), V, 517-518; İbrâhim Harekât, *el-Mağrib 'abre't-târîh*, Dârülbeyzâ 1405/1984, I, 97; J. M. Abu'n-Nasr, *A History of the Maghrib in the Islamic Period*, London 1987, s. 51; René Basset, "İdrîs I.", *IA*, V/2, s. 935; a.mlf., "Küseyle", a.e., VI, 1114; G. S. Colin, "al-Barânis", *El²* (İng.), I, 1037; G. Deverdun, "Awraba", *El² Suppl.* (İng.), s. 102-103.

MUSTAFA ÖZ

EVRENGZİB

(اورنگزيب)

Pâdişâh-ı Gâzî Âlemgîr Ebû'l-Muzaffer
Muhammed Muhyiddîn Evrengzîb
(ö. 1118/1707)

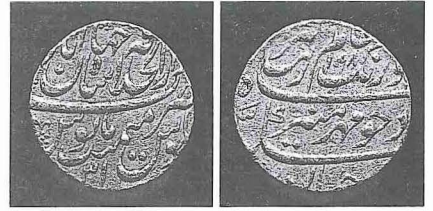
Bâbürlü hükümdarı
(1658-1707).

Hindistan tarihçilerince daha çok Âlemgîr unvanıyla anılır. Şah Cihan ile Mümtaz Mahal'in üçüncü oğlu olarak 15 Zilkade 1027'de (3 Kasım 1618) Mâlvâ'da (Dhod) dünyaya geldi. Molla Abdülatîf Sultân-pûrî, Mîr Muhammed Hâşim Gîlânî, Seyyid Muhammed Kannevî, Şeyh Ahmed Molla Cîven, Şeyh Abdülkavî Burhân-pûrî, Dânişmend Han ve Sâdullah Han gibi meşhur âlimlerden ders alarak yetişti.

Evrengzîb'in aktif siyasî hayatı, 1635'te Cûchâr Singh Bundelâ'ya karşı gerçekleştirilen başarılı bir seferle başladı. Ertesi yıl 1644'e kadar yürüttüğü Dekken valiliğine tayin edildi. Ardından Gucerât valiliğine getirildi. Valilikte iki yıl kaldıktan sonra 1646'da Belh'e gönderildi. Evrengzîb Belh'te başarılı olamadı ve yerini Nazar Muhammed Han'a bırakmak zorunda kaldı. 1646-1647 yıllarında Özbekler ve Safevîler'e karşı düzenlenen seferlerde orduya başarılı bir şekilde kumanda etti. 1648'de Mûltan valiliğine getirildi. Bu sırada Şah Cihan ondan Kandehar'a sefer yapmasını ve şehri İranlı-

Evrengzîb'i
tasvir eden
bir resim
(ML, IV, 459)

Evrengzîb'e ait bir altın sikke (İstanbul Arkeoloji Müzesi, teşhir nr. 2569)

lar'ın elinden geri almasını istedi. Ancak Evrengzîb buna iki defa teşebbüs ettiyse de başaramadı. 1652'de tekrar Dekken valiliğine tayin edilen Evrengzîb 1655'te Golkonda'yı kuşattı ve Şah Cihan'ın isteği üzerine vergi vermeleri şartıyla onlarla barış yaptı. 1657'de Bîcâpûr topraklarına hücum etti. Bîder ve Kelyânî'yi ele geçirmek üzere iken yine Şah Cihan'ın emriyle antlaşma yaptı. Muhtemelen saraydaki bazı çevreler Evrengzîb'in bu harekâtlarda başarılı olup itibar kazanmasını istemiyordu.

6 Eylül 1657'de Şah Cihan ciddi bir hastalığa yakalanınca dört oğlu arasında taht kavgası başladı. Evrengzîb'in liderlik kabiliyeti ve idarî tecrübesi onun başarı şansını artırıyordu. Tahtın birinci adayı veliaht Dârâ Şûkûh (Şikûh) bu özelliklerden mahrum olduğu gibi Şah Cihan'a olan yakınlığı da kendisini gevşekliğe sevk etmişti. Bu arada Şah Cihan'ın Bengal valisi olan ikinci oğlu Şücâ ve en küçük oğlu Murâd hükümdarlıklarını ilân ettiler. Şücâ başşehir doğru harekete geçtirse de Bahâdırpûr'da yenilerek Mûngîr'e kaçtı (14 Şubat 1658). Evrengzîb ve Murâd Ücceyn'de kuvvetlerini birleştirerek Dârâ Şûkûh'un kumandanı Cesvent Singh'i Dermet'te yendiler (15 Nisan 1658). Daha sonra Evrengzîb Dârâ Şûkûh'u Agra civarındaki Sâmuğarh'ta mağlûp etti (29 Mayıs 1658) ve babası Şah Cihan'ı Agra Kalesi'nde gözaltına aldı. Bu arada Murâd'ı da Gvalyor (Gwâlior) Hapishanesi'ne gönderdi; Murâd 1661'de burada idam edildi. Böylece Delhi'de tahtı ele geçiren (31 Temmuz 1658) Evrengzîb, Dârâ Şûkûh'u da Ecmîr yakınında üç gün süren savaşta bozguna uğrattı (23 Mart 1659). Dârâ Şûkûh kaçarken Melik Cîven tarafından yakalanıp Delhi'ye götürüldü ve bir süre sonra öldürüldü. Şücâ ise Arakan'da öldü. Kardeşlerini bu şekilde bertaraf eden

Evrengzîb devletin tek hâkimi oldu ve tahta çıkışını ikinci defa kutladı (5 Haziran 1659).

Evrengzîb'in yarım yüzyıla yaklaşan hükümdarlığı başlıca iki safhaya ayrılabilir. Kuzeyde bulunduğu ilk dönemde daha çok idarî ve siyasî meselelerle ilgilendi. İkinci dönemde ise güneye doğru hareket ederek Dekken'de Bâbürlü hâkimiyetini sağlamak için çok gayret sarfetti.

Hükümdarlığının ilk döneminde kumandanlarından Mîr Cümle Kuçbihâr ve Asam'ı fethetti (1661-1663). Ancak bu fetih çok pahalı ve geçici oldu. 1667'de Yûsufzaylar ve 1672'de Afridîler'in isyanını bastırma işi çok zaman aldı. 1678 yılında Mârvârlı Maharaca Cesvent Singh'in ölümünden sonra Bâbürlü-Racpût ilişkileri bozuldu ve taraflar arasında savaş başladı. Evrengzîb Ecmîr'de ordugâh kurup savaşı yakından takip ettiği sırada oğlu Ekber Şah'ın isyan etmesi üzerine Rânâ Rac Singh'le barış antlaşması yaptı (1681). Ancak Mârvârlı Rathorlar'ın itaat altına alınması epeyce zaman aldı. Bu esnada Dekken'de Maratalar'ın reisi Sîvâcî, Bâbürlü hâkimiyetine karşı yeni bir tehdit unsuru olarak ortaya çıktı. Evrengzîb, Emîrû'l-ümerâ Şâyiste Han'ı ona karşı sevkettiyse de başarılı olamadı. Fakat Şâyiste'nin yerine geçen Cey Singh, Sîvâcî'yi Purandhar Antlaşması'nın (1665) şartları gereği otuz yedi kalenin yirmi üçünü teslim etmeye zorladı. Bunun üzerine Sîvâcî Evrengzîb'in hâkimiyetini tanıdı. Evrengzîb, büyük dedesi Ekber Şah'ın yaptığı gibi düşmanlarını yumuşatarak hizmetine alma usulünü benimsedi. Ancak Sîvâcî, 5000 kişilik bir ordunun kumandanlığına tayin edilmesini kendisine yakıştırmayarak tekrar Dekken'e kaçtı. Onun Bâbürlü topraklarına saldırması ve halktan zorla vergi toplaması Bâbürlüler'i epeyce endişe-

lendirdi. Sîvâcî'nin 1680'de ölümüne rağmen Maratalar'ın saldırıları durdurulmadı. Bu durum karşısında Evrengzîb güneydeki hareketleri bizzat yönetmek için Burhânpûr'a doğru ilerlemeye karar verdi (1681).

Evrengzîb bu tarihten itibaren ölümüne kadar Dekken'de yaşadı. Bu sırada sekiz aylık bir kuşatmadan sonra Bîcâpûr'u ele geçirdi (1686). Sîvâcî'nin oğlu Sembhâcî yakalanıp idam edildi (1689). Fakat Marata liderleri ondan sonra da Bâbürlüler'e karşı saldırı düzenlemeye devam ettiler. Öyle ki Dekken Evrengzîb'in son zamanlarında bile etkili bir şekilde kontrol altına alınamadığı gibi bu seferler devleti ekonomik açıdan da oldukça yıprattı.

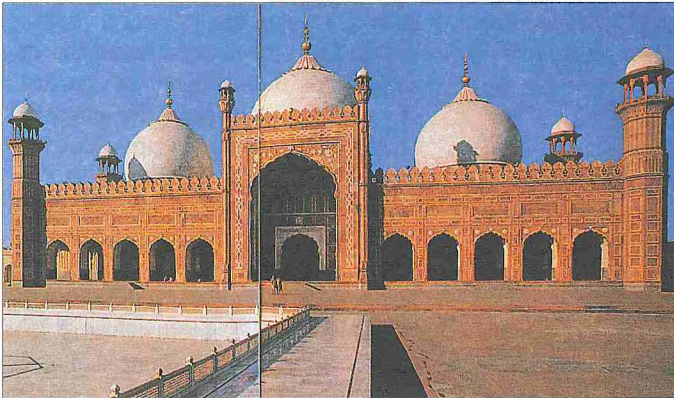
Hindistan'ın kuzeyindeki komşu Türk devletleriyle ilişkilere önem veren Evrengzîb'in bu ilişkilerinin herhangi bir siyasî gaye gütmeyip sembolik ve karşılıklı hediyeleşmelerden ibaret olduğunu söylemek mümkündür. İranlılar'la olan münasebetler ise pek dostça geçmemiştir. İran Şahı II. Abbas'la yapılan yazışmalarda kullanılan ifadeler bir ara gerginliğe kadar yol açmışsa da 1666'da Şah Abbas'ın ölümüyle bu gerginlik ortadan kalkmıştır. Evrengzîb babası Şah Cihan'ın aksine Osmanlılar'la ilişki kurmak istememiştir. Hatta Osmanlılar'ın gönderdiği bir elçiye karşılık bile vermemiştir. Kaynaklarda sebebi belirtilmemekle birlikte bunun büyüklük kompleksinden ileri geldiği söylenebilir. Fakat Osmanlı himayesinde olan Mekke şerifleri ve Basra valileriyle iyi ilişkiler kurmaya önem vermiştir. Evrengzîb 28 Zilkade 1118'de (3 Mart 1707) öldü ve Evrengâbâd yakınlarındaki Huldâbâd'da defnedildi. Oğulları Muazzam (Bahâdır Şah I), A'zam ve Kâm Bahş arasında başlayan taht kavgası Muazzam'ın galibiyetiyle sona erdi.

Evrengâbâd'daki Bîbî-kâ Ravva - Pakistan

Evrengzîb'in tarihteki rolü ve karakteri üzerinde farklı değerlendirmeler yapılagelmiştir. Onun dinine bağlı bir müslüman olduğu ve haftanın dört gününü oruçlu geçirdiği bilinmektedir. Çağının ünlü simalarından Hâce Ma'sûm, Hâce Seyfeddin ve İmâm-ı Rabbânî Şeyh Ahmed-i Serhendî'nin torunlarından Hâce Muhammed Nakşibendî ile yakın irtibatı vardı. İslâm fıkhnın önemli kaynaklarından biri olan *el-Fetâvâ'l-Âlemgîriyye* (*el-Fetâvâ'l-Hindîyye*) onun himayesinde seçkin bir ulemâ heyeti tarafından meydana getirilmiştir (bk. *el-ÂLEM-GİRİYYE*). Evrengzîb ihtisab kanunlarının uygulanmasına çok titizlik gösteriyor ve gayelerini gerçekleştirmek için büyük çaba sarfediyordu. Gerektiği şekilde saygı gösterilmemesinden endişe ederek bütün paralardan kelime-i tevhid kaldırttı. Hak ve adalet hususunda ki hassasiyeti sebebiyle defin giderlerinin kendi kazancından karşılanmasını isteyen bir vasiyet bırakmıştı.

Evrengzîb, sık sık cizye tahakkuk ettirdiği Hindûlar'a adaletsiz davranmakla itham edilmiştir. Fakat kaynaklar genelde bu verginin sadece kâğıt üzerinde kaldığını ve çok defa toplanmadığını bildirmektedir. Evrengzîb'in bazı fermanları onun Hindû mâbedlerine bağışta bulunduğunu göstermektedir. Evrengzîb'in *Ruķa'ât-ı Âlemgîr* adını taşıyan mektupları sade Farsça'nın güzel örneklerini teşkil eder. Bir devlet adamı olarak Bâbürlüler'i parçalanmaktan kurtarmaya çalışmış ve güvenliği sağlamıştır. Hân-ı Hânân Abdürrahim Bayram, Sâdulah Han el-Allâmî, Mecdüddin Muhammed b. Muhammed el-İcî, İhtiyâr Han, Efdal Han ve Abdülazîz Âsaf Han gibi devlet adamları ehliyetli kişilerden oluşmaktaydı. Evrengzîb ihtiyatlı, âdil ve disiplinli bir sultan olarak şöhret yapmış ve genelde herkesin takdirini kazanmıştır. Hedeflerini tam olarak gerçekleşt-

Evrengzîb devrinde inşa edilen Lahor'daki Pâdisâhî (Bâdsâhî) Camii - Pakistan

rememesine rağmen Jadunath N. Sarkar'ın da belirttiği gibi hükümdarlığı zamanında Bâbürlüler en parlak devrini yaşamış, İngiliz hâkimiyetine kadar Hindistan tarihinde daha önce benzeri görülmemiş büyük devlet vasfını kazanmıştır. Evrengzîb devletin sınırlarını Tencür (Tencevür) ve Triçinapali'ye kadar genişletmesine rağmen Sihler'in, Maratalar'ın ve Zutlar'ın çıkardığı isyanlar, Racpüt'ların desteklerini çekmeleri, maaşlarını arazi gelirlerinden alan askerlerin köylüler üzerindeki baskısı ve diğer bazı meseleler Bâbürlüler'in XVIII. yüzyıl ortalarında zayıflamasına sebep oldu. Bir kısım tarihçiler, bazı zaafalarına rağmen Evrengzîb'in meziyetlerinin ve hânedanın tarihindeki şerefli yerinin inkâr edilemeyeceğini kaydederler. Evrengzîb çok keskin bir zekâya ve güçlü bir hâfizaya sahipti. Hükümdar olduktan sonra kırk üç yaşında iken Kur'an'ı ezberlemiştir. Aynı zamanda devrin sayılı âlimlerinden. Sarayda görevli şarkıcı ve müzisyenlerin, Hindü astrolog ve astronomi bilgilerinin görevlerine son vermiştir. Resim ve sanatı himaye etmekten çok dinî ilimlere değer vermiş, âlimleri ve tarihçileri desteklemiştir. Evrengzîb devrinde yetişen meşhur tarihçiler arasında 'Âlemgîrnâme yazarı Münşî Muhammed Kâzım, Mir'âtü'l-âlem yazarı Muhammed Bahtâver Han ve Me'âşir-i 'Âlemgîrî müellifi Muhammed Müstaid Han sayılabilir.

Mimari ile fazla ilgilenmemesi yüzünden Evrengzîb döneminde önceki hükümdarların zamanına nisbetle çok daha az sayıda ve daha az değerde eserler ortaya çıkmıştır. Dönemin en önemli mimari eserlerinin başında, Tac Mahal planından ilham alınarak 1678'de Evrengâbâd'da yapılan, Evrengzîb'in hanımı Râbia Devrânî'nin Bîbî-kâ Ravza diye meşhur türbesi gelir. 1659-1660'ta Delhi'de inşa edilen Mothki Mescidi, 1674'te Lahor'da yaptırılan Pâdişâhî (Bâdşâhî)

Camii dönemin diğer iki büyük mimari eseridir. Ayrıca Benâres'te Ganj ırmağı kıyısında bir cami ve Mutra'daki Mescid-i Cum'a da bu dönemde inşa edilmiştir.

BİBLİYOGRAFYA:

Evrengzîb, *Ruķa'ât-i 'Âlemgîr*, Leknev 1924; a.e.: *Letters of Aurangzebe* (trc. J. H. Bilimoria), Delhi 1972; Âkil Han Râdî, *Vâkı'ât-i 'Âlemgîr* (nşr. Abdullah Çağatay), Lahor 1936; Münşî Muhammed Kâzım, *'Âlemgîrnâme* (nşr. Hâdim Hüseyin-Abdülhay), Kalkûta 1865-73; Ishwar Das Nagar, *Futuhat-i Alamgiri* (trc. Tasneem Ahmad), Delhi 1978; Muhammed Müstaid Han, *Me'âşir-i 'Âlemgîr* (nşr. Âgâ Ahmed Ali), Kalkûta 1870-73; Hafî Han, *History of 'Alamgir* (trc. S. Moinul Haq), Karachi 1975; Abdünnebî, *Necâtü'l-müslimîn*, Gucerât 1282; Muhammed A'zam, *Mektûbât-i Şerife* (nşr. Gulâm Mustafa Han), Haydarâbâd 1331; H. İmâdüddin, *Vesîletü'l-kabûl 'alâ'llâh ve'r-resûl* (nşr. Gulâm Mustafa Han), Haydarâbâd 1963; Ebû'l-Feth Kâbil Han, *Âdâb-ı 'Âlemgîr* (nşr. Abdülgafûr Çadharî), Lahor 1971; J. Sarkar, *History of Aurangzeb*, London 1924-30, I-V; Storey, *Persian Literature*, s. 564-599; S. R. Sharma, *A Bibliography of Mughal India*, Bombay, ts., s. 182-186; Abdülhay el-Hasenî, *Nûzhetü'l-havâtîr*, VI, 122-135; Sajida Alvi, "The Historians of Awrangzeb", *Essays on Islamic Civilization* (ed. D. P. Little), Leiden 1976, s. 57-73; Rustam J. Mehta, *Masterpieces of Indo-Islamic Architecture*, Bombay 1976, s. 68-69; Laiq Ahmad, *The Prime Ministers of Aurangzeb*, Allahâbâd 1976; M. P. Srivastava, *Policies of the Great Mughals*, Allahâbâd 1978, s. 102-112; P. Brown, *Indian Architecture: Islamic Period*, Bombay 1981, s. 111-112; Ph. Chakrabarty, *Anglo-Mughal Commercial Relations 1583-1717*, Calcutta 1982, s. 145-170; Abu'l-Hasan Ali Nadawi, *Islam and the World*, Lahore 1982, s. 176-177; Amedeo Maiello, "Il Conflitto Dârâ - Aurangzeb Nella Moderna Storiografia Musulmana Dell'India", *Atti del Convegno Sul Centenario della nascita di Louis Massignon*, Napoli 1985, s. 93-109; S. Moinul Haq, "Prince Awrangzib: A Study", *JPHS*, X/1 (1962), s. 1-24; X/2 (1962), s. 109-136; X/3 (1962), s. 191-212; Yar Muhammad Khan, "The Will of Aurangzeb Alamgir", *Journal of the Research Society of Pakistan*, XX/2, Lahore 1983, s. 35-41; W. Irvine, "Evrengzîb", *İA*, IV, 413-414; a.mlf. — Mohammad Habib, "Awrangzîb", *El²* (İng.), I, 768-769; M. Athar Ali, "Awrangzeb", *Encyclopedia of Asian History*, New York 1988, I, 106-107.

K. A. NİZAMI

EVRENOSOĞULLARI

Osmanlı Devleti'nin kuruluş döneminde özellikle Rumeli'nin fethinde büyük hizmetleri görülen bir akıncı ailesi.

Ailenin adı, Karesi Beyliği emîrlerinden biri iken bu beyliğin Orhan Bey tarafından Osmanlı hâkimiyeti altına alınmasından sonra (1348) diğer Karesi emîrleriyle beraber Osmanlılar'ın hizmetine giren Evrenos Bey'e dayanır. Evrenos Bey'in babası Prangî lakabı ile anılan İsâ Bey'dir. Bazı kaynaklara göre Bozoklu Han'ın oğlu olan İsâ Bey, Süleyman Paşa ile birlikte Rumeli fütuhatına katılmış ve Makedonya'nın fethi sırasında Vrinya'ya bağlı Prangî (Franki veya Pranko) köyünde şehid düşerek orada gömülmüştür. Türbesi daha sonra oğlu Evrenos Bey tarafından yaptırılmıştır. Osmanlı tarihlerinde Evrenoz (Evrenuz) şeklinde de kaydedilen Evrenos Bey'i Batılı tarihçiler Bursa muhafızının oğlu olarak gösterirler ve Bursa'nın fethinden sonra Türkler'in hizmetine girdiğini ileri sürerler. Ayrıca Evrenos Bey'in Akkoyunlu Türkleri'nden olduğu veya Kıpçaklar'ın Uran kabilesine mensup bulunduğu da söylenmektedir.

Evrenos Bey, Osmanlı Devleti'nin hizmetine girdikten sonra Rumeli'de başlatılan fetih hareketlerinde önemli rol oynadı. Nitekim Orhan Bey'in oğlu Süleyman Paşa'ya bağlı kuvvetlerle Rumeli'ye geçti. Süleyman Paşa Evrenos Gazi'yi Bizans İmparatoru Kantakuzenos'a yardım etmek üzere görevlendirdiği gibi 1356'dan sonra Rumeli'de oluşturulan ilk uçlardan birinin yönetimini de bir akıncı beyi olarak ona verdi. Evrenos Bey Türk akınlarının Meriç boyuna ulaşmasından sonra Gelibolu yakınlarındaki Konurhisar'ı ve Burgaz'ı merkez edinecek 1359 yılında Keşan ve Dimetoka taraflarında akınlarda bulundu. Bu başarılarından dolayı Orhan Bey ona kılıç ve kaftan gönderip vakıf için istediği yerleri verdi (760/1359).

Süleyman Paşa'nın ölümünden sonra (1359) Evrenos Bey Rumeli'deki birliklerin başına gönderilen Şehzade Murad ile birlikte fetihlere devam etti. Kısa bir süre sonra Orhan Bey'in de ölümü üzerine Şehzade Murad Rumeli'den ayrılmak zorunda kalınca bu bölgenin kontrolü Hacı İlbey ile birlikte Evrenos Bey'e bırakıldı. I. Murad Anadolu'da devlet işle-

